

siv@eduskunta.fi

Viite: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Asia: JHL ry:n lausunto talousarvioesityksestä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaa koskien

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen talousarvioesityksestä vuodelle 2022.

Koulunkäynninohjaajien työpanos parantaa koko luokan oppimistuloksia

Selvitysten mukaan korona-aika on lisännyt lasten ja nuorten pahoinvointia ja oppimisvajetta, ja vaikutusten todelliset mittasuhteet tullaan näkemään vasta ajan kuluessa. Lähiopetuksen ja päivittäisten kohtaamisten puute on vaikeuttanut, hidastanut tai paikoitellen jopa estänyt oppimista. Koronakriisin jälkihoitoon tulisi siten ehdottomasti allokoida selkeästi korvamerkitty rahoitus.

JHL on huolissaan siitä, että budjetissa ei ole lainkaan mainittu tärkeää koulujen ammattiryhmää: koulunkäynninohjaajia. Jo ennen koronapandemiaa tilanne on kouluissa ollut hälyttävä koulunkäynninohjaajien lukumäärän ollessa riittämätön, kun ohjaajaa ei ole myönnetty edes niille, joille erityisen tuen päätöksellä lain mukaan lisätuki kuuluisi. Pandemian aikana koulunkäynninohjaajien työpanoksen vaikuttavuus oli valtakunnallisesti hyvin merkittävä. Etäopetukseen piti paikoin etsiä oppilaat henkilökohtaisesti kodeistaan, ja toisille etäopetukseen osallistuminen olisi ollut täysin mahdotonta ilman koulunkäynninohjaajien läsnä olevaa jatkuvaa ohjausta. Resurssit eivät kuitenkaan riittäneet kattamaan kaikkea tarvittavaa opetusta, joten nyt pandemian jälkeiseen aikaan pitäisi toden teolla varata resursseja paikkaamaan aiheutuneet vahingot.

JHL kysyy, miten koronan aiheuttamaa oppimis- ja hyvinvointivajetta tosiasiallisesti aiotaan kuroa umpeen, kun tätä varten ei ole varattu budjettirahoitusta eikä myöskään ole muodostettu suunnitelmaa siitä, miten koronan negatiiviset vaikutukset oppimiseen voitaisiin purkaa. Koronasulkujen aiheuttama oppimisvaje ja suoranaiset aukot sivistyksessä ja kansalaistaidoissa edellyttäisivät omat täydentävät suunnitelmat eri koulutustasoille.

JHL:n näkemyksen mukaan nyt käsillä olevia ongelmia ei kyetä ratkaisemaan ainoastaan opettajia lisäämällä, vaan ottamalla aidosti käyttöön moniammatillinen työote. Tulisi huomioida koulunkäynninohjaajien tosiasiallinen rooli työrauhan ylläpitäjänä ja koko luokan oppimistulosten vahvistajana. Opettajat ja koulunkäynninohjaajat työskentelevät mieluiten työpareina, jolloin molempien ammattitaito tukee toistaan. Jotta Pisa-tulokset saadaan taas nousemaan, tai ainakin estetään niiden syöksykierteen vahvistumista, tarvitaan lisää aikuisia luokkaan. Talousarviossa olisi tärkeä nostaa esiin se, että rahoitusta opetukseen ja ohjukseen on tarkoitettu myös koulunkäynninohjaajien palkkaamiseen ja siten yleisen, tehostetun ja erityisen tuen, sekä yhdenvertaisten oppimisen mahdollisuuksien jatkuvuuden turvaamiseen.

Koronakriisin seuraukset lasten oppimisessa ja hyvinvoinnissa tulevat varmasti näkymään viiveellä vasta seuraavina vuosina, joten on huolestuttavaa, että kriisin jälkihoitoon varattavat määrärahat voimakkaasti vähenevät jo ensi vuonna (ks. Taloudellinen katsaus, valtiovarainministeriön julkaisuja 2021: 51, s. 104, taulukko 5: Koronatoimet Suomessa). Sen sijaan JHL katsoo, että olisi tavoitteellisemmin kannettava huolta lasten ja nuorten mielenterveyden heikkenemisestä ja tutkimustuloksista, joita Euroopassa on tehty koronapandemian ja sen aiheuttamien sulkujen aiheuttamasta oppimisvajeesta.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan jatkumoa

Kokonaiskoulupäivään liittyvät kokeilut ovat lisänneet lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia, joten toimintaa on syytä jatkaa ja kehittää entisestään. JHL hämmästeleekin sitä, että talousarviossa siirtomäärärahaa on mitoitettu ensi vuodelle sama määrä kuin kuluvalle vuodelle. Erityisesti tässä hankalassa tilanteessa ja ottaen huomioon kokonaiskoulupäivän rooli hallitusohjelmassa, voisi odottaa siihen kohdistettavan suurempaa resurssia.

Koronapandemian aikana huolestuttavan suuri määrä nuoria on ajautunut tavoittamattomiin. Kouluissa koulunkäynninohjaajat ja nuorisotoimissa nuoriso-ohjaajat mahdollistavat lasten ja nuorten pysymisen yhteiskunnassa mukana. Pandemiaa seuraava kustannusvaikutus nähdään syrjäytymisinä ja tuottavuuden pienentymisenä vasta paljon pidemmän ajan päästä, mutta kaukonäköistä olisi puuttua siihen jo nyt.

Jatkuvan oppimisen rahoitus kestävämmäksi

JHL on aiemmin jo lausunut [Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoituksesta](#). JHL:n näkemyksen mukaan rahoitus ei tunnu olevan riittävällä tasolla, eikä sen jatkuvuudesta ole takeita. Olisi tärkeää, että keskuksen tehtävien toteuttamiseen varattu rahoitus olisi jatkuvaluonteista. Muilta osin JHL on tyytyväinen siihen, että jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toiminta päästään käynnistämään suunnitellusti. JHL pitää tärkeänä, että jatkuvan oppimisen periaatteita edistetään vapaassa sivistystyössä kehittämällä yksilöityjä koulutusratkaisuja ja -polkuja työelämässä oleville aikuisille.

Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuus - pienet osaamiskokonaisuudet

Edellisen hallituskauden ammatillisen koulutuksen leikkauksia ei tule korvata määräaikaikaisilla lisäyksillä. Koronapandemian aiheuttaman oppimisvajeen kurominen edellyttää resursseja lähivuosina. Kun samaan aikaan hallitus on luvannut korvata oppivelvollisuuden pidentämisestä johtuvat kustannukset täysimääräisesti toisen asteen koulutuksen järjestäjille, tulee ammatillisen koulutuksen pysyvä perusrahoitus turvata myös tulevaisuudessa. JHL pitää erittäin tarpeellisena sitä, että ensi vuodelle on varattu 70 miljoonaa euroa opettajien, ohjaajien ja opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeilu on käynnistettävä välittömästi. Työnantajille maksettava koulutuskorvaus antaa nuorten oppisopimuskoulutuksen käyttämisestä kannattavamman vaihtoehdon työnantajalle, kun tarvitaan uutta työvoimaa, mutta sopivaa osaamista ei ole suoraan tarjolla. Tätä rahoitusta voitaisiin myös kanavoida niille aloille, joissa työvoimapula on suurinta lyhyellä aikavälillä. JHL on aiemmin ehdottanut, että koulutuskorvausta varten varattaisiin erillismääräraha, joten JHL pitää hyvänä nyt ehdotettavaa 5 miljoonan euron määrärahaa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjille annetaan tehtävä turvata jatkuvan oppimisen mahdollisuudet oman alueensa työikäiselle väestölle. Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV on raportissaan (2021)

esittänyt, että ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulisi kyetä tarjoamaan myös varsinaisia tutkinnon osia pienempiä osaamiskokonaisuuksia työvoiman saatavuuden turvaamiseksi, jotta voidaan vastata osaamisen ja työvoiman tarpeen kohtaanto-ongelmaan. Budjetissa olisi hyvä tuoda esiin myös tämän rahoituksen turvaaminen.

Ammattitaitoisesta hoivahenkilöstöstä on huutava pula. JHL pitää hyvänä, että lähihoitajakoulutukseen on varattu 16 miljoonan erillismääräraha. On muistettava, että lähihoitajan koulutus vie vuosia, eikä siten auta akuuttiin hoivahenkilöstöpulaan. Hoiva-avustajakoulutus onkin vakinaistettava lähihoitajan tutkinnon osatutkintona siten, että se mahdollistaa myös jatko-opinnot lähihoitajaksi. JHL:n näkemys on, että hoiva-avustaja tulee kouluttaa vähintään 1 500 henkilöä vuodessa. Hoiva-avustajien määrän lisääminen vastaa nopeasti kasvavaan kysyntään työmarkkinoilla ja ehkäisee tilannetta, missä hoivatarpeen kasvuun ei pystytä vastaamaan. Hoiva-avustajat eivät korvaa sairaanhoitajia ja lähihoitajia, ja hoitajien määrää onkin kasvatettava palvelutarpeen mukaisesti.

Kirjastoilta tehdyt leikkaukset huolettavat

Budjetissa on esitelty kirjastojen valtionosuuksiin tehtäviä 1,932 miljoonan suuruisia leikkauksia. JHL pitää tällaisia suunnitelmia huolestuttavina, etenkin julkisuudessa esitettyjen tietojen valossa, jossa on kuvattu leikkausten osuvan muun muassa vähälevikkisen kirjallisuuden saamaan tukeen. JHL:n näkemyksen mukaan kirjastojen mahdollisuus toteuttaa sivistyksellisiä ja tasa-arvoa tuottavia perustehtäviään vaarantuvat oleellisesti, mikäli budjetti toteutuu suunnitelman mukaisesti. JHL huomauttaa, että kirjastot omalla toiminnallaan mahdollistavat sen, että jokaisella on mahdollisuus oppia uutta, kouluttautua ja kehittyä ihmisenä varallisuustasosta tai muista seikoista riippumatta. Tätä ei tule vaarantaa. Lisäksi kulttuurin saatavuus yhdenvertaisesti kaikille kansalaisille on ollut yksi kirjaston peruskivistä, ja sekin vaarantuu, kun vähälevikkisen kirjallisuuden kuten selkokirjat, jäävät hankintojen ulkopuolelle tai jopa kokonaan tuottamatta.

On myös huomioitava, että sote-palveluiden siirtyessä maakuntien vastuulle, jää kunnille sivistyskunnan rooli. Tämä tulee resursoida, jotta tehtävä voi toteutua täysimääräisenä. JHL kantaa huolta kirjastojen toimintakykyisyydestä ja kirjastojen yleisen palvelutehtävän toteutumatta jäämisestä, mikäli jo nyt vähillä resursseilla toimivien kirjastojen toimintaa kurjistetaan aliresursoinnilla.

Lisätietoja:

Anne Karjalainen
rehtori

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
gsm 050 341 0749
anne.karjalainen@jhl.fi

Hanna Takolander

koulutuspoliittinen asiantuntija

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
gsm 044 075 0850
hanna.takolander@jhl.fi

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Päivi Niemi-Laine
puheenjohtaja

Teija Asara-Laaksonen
toimialajohtaja